

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Maastricht, april '26

Perspectief voor het landelijk gebied

Het Beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied (PS, 24 mei 2024) en de hierbij behorende doelenboom vormen deze coalitieperiode het kompas voor onze inzet. Aan de doelenboom hebben wij de voorwaarde verbonden dat het realiseren van doelen haalbaar en betaalbaar moet zijn; wijzigingen zijn aan de orde als beleid van de nieuwe regering hiertoe aanleiding geeft.

Blijvende prioriteit is nodig voor de grote uitdagingen waar het landelijk gebied van Limburg voor staat. De in gang gezette transitie vraagt de komende jaren majeure inzet van middelen en instrumenten om de landbouw te verduurzamen en toekomstperspectief te bieden, de natuur en waterkwaliteit te verbeteren, stikstof- en broeikasgasemissies terug te dringen en verdroging en wateroverlast tegen te gaan. Die uitdaging is niet kleiner geworden nu het Kabinet Schoof I in 2024 is gestopt met het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Daarmee verviel de opdracht van het Rijk aan de Provincie om het eerste concept Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG), opgesteld in 2023, door te ontwikkelen. Met het vervallen van het NPLG is ook de tijdelijke wet transitiefonds ingetrokken en daarmee ook het perspectief op het verkrijgen van rijksmiddelen uit dit fonds.

De 2 recente rechterlijke uitspraken (inzake Rendac en Greenpeace) hebben de urgentie om dit probleem aan te pakken verder vergroot. Het kabinet heeft op 24 januari 2025 de Ministeriële commissie Economie en Natuurherstel ingesteld, die als doel heeft om een concreet programma uit te werken om Nederland van het slot te halen en perspectief te bieden aan sectoren die zijn geraakt door de rechterlijke uitspraken. Het is nog onduidelijk hoe de nieuwe regering de transitie van het landelijk gebied wil faciliteren en welke consequenties dit heeft voor de ambitie om doelen en opgaven gebiedsgericht met onze partners uit te werken tot concrete maatregelen. Wij hebben in Limburg zelf het heft in handen genomen door een eigen Limburgs Offensief Stikstof (LOS) vast te stellen.

Onze ambitie om aan de slag te gaan met de uitdagingen en door ons gestelde opgaven in het landelijk gebied is onverminderd. Wij gaan door met het uitvoering geven aan de opgaven met de beschikbare (rijks)middelen. De reguliere wettelijke taken voeren wij conform begroting uit. Ook geven wij invulling aan door PS aangenomen moties, onder meer ten aanzien van het Jacobskruiskruid en de bever.

Blijvend zetten wij ons in voor de leefbaarheid van het landelijk gebied en het behoud van het unieke Limburgse landschap. Daarnaast geven wij uitvoering aan het Aanvalsplan Waterkwaliteit, het plan Bodemvitalisering Limburg en stimuleren wij initiatieven op het gebied van natuur en landschap die het bereiken van de hierbij gestelde doelen ondersteunen. Met dit alles willen wij bijdragen aan perspectief voor het landelijk gebied, voldoen aan (inter)nationale verplichtingen en weer houdbare vergunningen verlenen voor nieuwe (economische) ontwikkelingen in Limburg. Er is veel te doen, de urgentie is groot.

Perspectief en verduurzaming van de landbouw en aandacht voor voedselzekerheid is nodig onder meer via de Blijversaanpak, die centraal staat bij de ontwikkeling van de landbouw in het landelijk gebied; dit is in deze begroting opgenomen in Programma 3 Werken aan een toekomstbestendige economie. Wij zetten in op agrarisch natuurbeheer, de legalisatie van de PAS-melders en een extra impuls op natuur-, landschap- en waterherstel.

Via het programma WRL (Waterveiligheid en Ruimte Limburg) werkt de Provincie samen met het Waterschap Limburg en de Limburgse gemeenten aan een klimaatrobuust watersysteem dat bestand is tegen weersextremen. Door middel van aanpassingen in het watersysteem en in de ruimtelijke ordening is het mogelijk om de kans op overstromingen, zoals wij die in de zomer van 2021 hebben ervaren, te verkleinen. Vanwege de verwachte toename van geldstromen is dit programma bij de Programmabegroting 2026 als een apart beleidsproduct verbijzonderd.

Onze beleidskaders

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Het beleidskader Perspectief voor het Landelijk gebied voor de Statenperiode 2023-2027 is op 24 mei 2024 door uw Staten vastgesteld.

- [Beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied](#)
- [Provinciale omgevingsvisie](#)
- [Provinciale omgevingsverordening](#)
- [Provinciaal Waterprogramma 2022-2027](#)
- [Natuurprogramma 2023-2030](#)
- [Limburgse aanpak bossen](#)
- [Programma Landschap 2023-2026](#)
- [Plan van aanpak invasieve exoten](#)
- [Limburgs offensief stikstof](#)
- [Plan Bodemvitalisering Limburg \(Gezond fundament; Een vitale Limburgse bodem door organisch stofbeheer\)](#)

Wat hebben we bereikt?

1.1. Natuur en landschap

Omschrijving

Ten aanzien van Natuur en Landschap streven wij deze statenperiode de volgende doelstellingen na:

- Wij hebben de kwaliteit van het Limburgse landschap versterkt, en daarmee ook de leefbaarheid van het landelijk gebied zowel voor de mens als de natuur.
- In 2027 is de bescherming van en de staat van instandhouding ten gunste van biotopen en leefgebieden van dieren en planten verbeterd.
- In 2027 is uitstoot van broeikasgassen en ammoniak door de landbouw in Limburg verminderd.

Wij liggen op koers bij het uitvoeren van plannen en maatregelen gericht op bescherming, beheer en monitoring van de natuur en het landschap. Op deze onderdelen vindt uitvoering plaats volgens het beleidskader en binnen de beschikbare middelen. Tegelijkertijd zijn de opgaven groot en is het tempo van de voortgang minder hoog dan wij wensen en soms dan wij nodig hebben om de doelen en ambities binnen de gestelde termijn te bereiken.

Wij zijn aan de slag om stikstofdoelen te realiseren. Door externe omstandigheden en afhankelijkheid van landelijke beleidsinzet en middelen gaat het tempo van stikstofreductie en natuurherstel minder snel dan noodzakelijk is om onze doelen tijdig te behalen. Borging van het daadwerkelijk (gaan) realiseren van de noodzakelijke stikstofreductie en natuurdoelen op termijn is cruciaal, ook voor de vergunningverlening. Gedeputeerde Staten hebben zelf het voortouw genomen om tot een provinciale aanpak te komen, deze is in september 2025 vastgesteld via het programma Limburgs Offensief Stikstof. Met partners en het Rijk wordt intensief samengewerkt om de stikstofdoelen te realiseren.

Ook de realisatie van nieuwe natuur blijft achter, waardoor het halen van de doelstelling voor 2027 onder druk staat. In 2025 is een maatregelenpakket gepresenteerd dat zal bijdragen aan het versnellen van het uitvoering geven aan deze opgave.

Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en

andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

1.1.1. Natuur, biodiversiteit en fauna

Omschrijving

Wij willen de biodiversiteit in Limburg in stand houden en waar mogelijk versterken. Vanuit onze wettelijke taken en gemaakte afspraken, zetten wij in op behoud en herstel van habitattypen en leefgebieden van planten en dieren.

Wij werkten in 2025 aan het behoud en versterken van biodiversiteit in Limburg, door natuurgebieden robuust in te richten en te beheren, het Natuurnetwerk Limburg te ontwikkelen, en subsidies en opdrachten te verstrekken voor natuurherstel en (agrarisch) natuurbeheer. Wij verwerven gronden om te ruilen of gebiedsprocessen te faciliteren. Binnen de beschikbare middelen wordt doorgewerkt aan de wettelijke opgaven en doelstellingen van het coalitieakkoord en het beleidskader op het gebied van natuur en stikstof. Maatregelen voor natuurherstel worden uitgevoerd, gebruikmakend van onder meer de middelen van het Natuurpact en uit de Specifieke uitkeringen voor natuur.

In 2025 werkten wij aan actuele beheerplannen voor Limburgse Natura2000-gebieden en zijn wij gestart met de evaluatie van beheerplannen waarvan de looptijd is verstreken. Ook concretiseren we doelen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) buiten Natura2000-gebieden, inventariseren ecologische verbindingzones en ondersteunen initiatieven van onderop voor het realiseren van groene opgaven en natuurdoelen, mits het Rijk voldoende middelen beschikbaar stelt. Wij ondersteunden bedreigde diersoorten actief en passief en zorgen voor behoud van beschermde natuurwaarden. Als bevoegd gezag verleenden wij ontheffingen en vergunningen en zorgden voor monitoring, toezicht en handhaving.

Wij verbeteren het goed samenleven van mens en natuur door versterking van het faunabeheer. We ondersteunden in 2025 preventieve maatregelen tegen natuurschade en verwijderden exoten. We verbeteren natuurmonitoring en behartigen Limburgse belangen in (inter)nationale overleggen. Via samenwerking met andere sectoren, zoals woningbouw, energie en landbouw, realiseren wij natuurinclusieve oplossingen, zodat financiële middelen maximaal worden ingezet voor meervoudige doelen, waaronder de natuurinclusieve isolatie van gebouwen met het oog op vleermuizen en vogels. De door Provinciale Staten toegekende intensiveringsmiddelen hebben wij gebruikt om initiatieven en projecten op het gebied van natuur en landschap met maatschappelijk draagvlak te ondersteunen.

Rol Provincie: *bevoegd gezag, subsidiënt, partner, toetsers, procesmanager en ondersteuner*

Kwaliteit

De uitvoering van wettelijke en beleidstaken ten behoeve van natuur en biodiversiteit liep en loopt onverminderd door.

Stikstof

In 2025 is het programma Limburgs Offensief Stikstof (LOS) vastgesteld. Samen met andere provincies, gemeenten, waterschappen, landbouworganisaties en natuurorganisaties zijn twee Bouwstenen gepresenteerd aan het Rijk. Rondom kwetsbare Natura2000-gebieden zijn voorlopige overgangsgebieden in de ontwerp POVI aangeduid die via gebiedsgerichte onderbouwing en gebiedsprocessen tot definitieve vaststelling van begrenzing en afspraken komen. Ook zijn aanpassingen in de verordening en beleidsregels voor salderen, beperking van latente ruimte en een depositiebank (Limburgse stikstofbank) in voorbereiding en zetten wij in op toezicht, handhaving en monitoring.

Natuurnetwerk

In 2025 hebben wij ons verder ingezet om het natuurnetwerk in te richten en te beheren. Maatregelen voor natuurherstel zijn uitgevoerd in 2025, onderzoeken – (denk bijvoorbeeld aan onderzoek naar verspreiding van specifieke soorten en hydrologische systeemanalyses (HSA) in onder meer het Peelgebied en de Maasduinen, om meer inzicht in de effecten van hydrologische maatregelen op specifieke habitattypes te verkrijgen) zijn opgestart of afgerond en een start is gemaakt om N2000 beheerplannen te herzien of definitief vast te stellen. Aan het Rijk zijn kansen aangedragen voor de herijking van N2000-instandhoudingsdoelen en er is gewerkt aan een landelijke handreiking voor concretisering van de Natura2000-doelen.

Gewerkt is aan de inventarisatie van ecologische verbindingzones, voor een nog gerichtere bescherming en behoud van specifieke soorten en versterking van de robuustheid van de N2000-gebieden. Deze zijn opgenomen in de ontwerp POVI.

Verder hebben Gedeputeerde Staten, naar aanleiding van het Statenonderzoek naar de kwaliteit van uitgevoerde natuurcompensatie in Limburg, acties in gang gezet om geconstateerde tekortkomingen bij de realisatie van natuurcompensatie aan te pakken. Een bijbehorend plan van aanpak is aangeboden aan Provinciale Staten en inmiddels in de Statencommissie LEO van 23 januari 2026 sonderend besproken. Aanpassingen uit deze behandeling en plan van aanpak worden meegenomen in de Omgevingsverordening.

Natuurbeheer

In 2025 heeft de Provincie Limburg met succes verdere lobby gevoerd voor de doorontwikkeling en versterking van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). Vanuit het Rijksprogramma Agrarisch Natuurbeheer (ANB) zijn extra middelen beschikbaar gekomen om de beheertarieven van het ANLb (met terugwerkende kracht) financieel te dekken en te actualiseren. Per 2026 ontvangt de Provincie Limburg aanvullende rijksmiddelen voor zowel de uitbreiding van het ANLb als de actualisatie van de beheertarieven. Hiermee wordt een extra uitbreiding gerealiseerd van circa 1.100 hectare aan ANLb-areaal.

In 2025 is 33.700 hectare natuur- en landschapsbeheer vanuit de lopende subsidiebeschikkingen gefinancierd. Daarnaast zijn in 2025 'Goede Gesprekken' gevoerd als onderdeel van het subsidiestelsel Natuur en Landschap. Dit is een jaarlijks overleg tussen natuurbeheerders en de Provincie, met het doel om de natuurkwaliteit en voortgang te bespreken, knelpunten aan te pakken en het voorgaand jaar te evalueren.

In 2025 zijn bij nieuwe pachters startgesprekken gevoerd over het beheer en de wederzijdse verwachtingen. Ook is begonnen met het inventariseren van niet-verpachte natuurpercelen, te beginnen met de natuurcompensatiepercelen. De inventarisatie wordt in 2026 afgerond en vormt de basis voor gerichte beheeracties.

Actieve soortenbescherming

In maart 2025 heeft de Europese Commissie het LIFE-project Cricetus toegewezen, waardoor de Provincie Limburg Europese middelen gaat benutten, voor het onderzoeken en verbeteren van het leefgebied voor de Korenwolf. Verder zijn opdrachten verstrekt voor onder meer onderzoek naar de eikelmuis, patrijs, uilenkasten en de bestrijding van de exotische zonnebaars. Diverse projecten, zoals het SILG-project voor de wilde kat en het onderwijsproject 'van hamster tot muurhagedis', zijn succesvol afgerond of gesubsidieerd. In het kader van [Motie 3209](#) is een verkennend onderzoek met betrekking tot Limburgse imkers in gang gezet. Daarnaast is geld gereserveerd voor het subsidieplafond actieve soorten 1-12-2025 t/m 31-12-2026.

Faunabeheer

In 2025 stonden faunabeheer (net als exotenaanpak) veelvuldig in de publiciteit en zijn veel vragen van burgers en Provinciale Staten beantwoord. Jagers en Faunabeheereenheid zijn ondersteund door (intensiverings)middelen toe te kennen aan taken en projecten als de faunaoverleggen, Jagers in het Groen, de valwildregeling en het mentorenproject voor de opleiding van nieuwe jagers. Landelijk heeft de Provincie actief deelgenomen aan gesprekken over de Stelselherziening Jacht en Faunabeheer, de nationale beveraanpak, het actieplan Invasieve exoten en de Landelijke Uitvoeringsagenda Wolf. De provincies hebben daarnaast een gezamenlijk Wolvenplan vastgesteld.

De subsidieregeling Faunaschadepreventie is opnieuw opengesteld; vooral het beschikbare geld voor wolfwerende rasters was al snel volledig uitgeput. Het aantal wolfincidenten bleef in Limburg beperkt tot 1. Daarnaast is de subsidieregeling opvang en vervoer zieke en gewonde inheemse in het wild levende beschermde dieren opengesteld voor de periode 2024-2027.

In 2024 zijn 736 aanvragen voor tegemoetkoming faunaschade ingediend bij BIJ12 waar voor € 1,7 mln. aan faunaschade getaxeerd is. Hiervan is € 1,3 mln. uitbetaald aan tegemoetkoming (dit is een toename van 20% in getaxeerde schade en 27% in uitgekeerde schade t.o.v. 2023). Er is sprake van een toenemende trend over de jaren heen. De gegevens over 2025 zijn nu nog niet beschikbaar, maar de verwachting is dat ook in 2025 sprake zal zijn van een toename.

In juni 2025 is op 150 km van de Limburgse grens Afrikaanse varkenspest geconstateerd. De Provincie heeft pro-actief richting burgers gecommuniceerd, om verspreiding te voorkomen. In 2025 is met het Rijk een nieuw Plan van aanpak preventie en bestrijdingsvoorbereiding AVP Wilde zwijnen opgesteld en is een crisisoefening uitgevoerd om zo goed als mogelijk voorbereid te zijn op een uitbraak.

Ter uitvoering van de [Motie 3165](#) inzake de bever is de inventarisatie van het aantal bevers in Limburg gestart (resultaten verwacht in 2026) en voor [Motie 3114](#) inzake het Jakobskruiskruid is, in overleg met belanghebbenden, gekozen voor het uitwerken van een convenant. Dit wordt in 2026 gerealiseerd; de voor 2025 gereserveerde middelen zijn hierdoor niet aangewend.

Exotenaanpak

In 2025 is ingezet op grensoverschrijdende samenwerking voor de bestrijding van de wasbeer en is een onderzoeksrapport over alternatieve beheermethoden opgeleverd. Middelen zijn ingezet voor drie projecten gericht op de bestrijding van de Grote waternavel; de Provincie is als inhoudelijk partner aangesloten bij het Interregproject Hydrocotyle voor de grensoverschrijdende aanpak van de waternavel in de Kempen-Broek.

Een verschuiving is gemaakt van bestrijding naar beheersing van de Aziatische hoornaar, waarbij de Provincie faciliteert in de uitvoering door gemeenten, terreinbeherende organisaties en imkers. In november 2025 is een motie aangenomen die verzoekt actief uitvoering te geven aan de beheersopgave met alle betrokken stakeholders; verdere uitwerking hiervan vindt in 2026 plaats.

Natuurherstelverordening

Eind 2024 is het Ministerie van LVVN gestart met een impactanalyse voor het herstelplan in het kader van de in 2024 vastgestelde Europese Natuurherstelverordening. Als Provincie denken wij daarbij in IPO verband mee. In 2025 leverden we input vanuit kennis van onze N-2000 gebieden en hebben we extra ingezet op monitoring op verzoek van het ministerie. Het nationaal herstelplan dient in september 2026 gereed te zijn.

Natuurmonitoring

Samen met het Rijk en andere provincies is in januari 2025 de openstelling van de Nationale Databank Flora en Fauna gerealiseerd. In 2025 is ook een eerste stap gezet om deze databank juridisch te borgen via een Gemeenschappelijke Regeling (GR) van alle provincies. Provinciale Staten heeft in een zienswijzeproces kunnen reageren op de voorgestelde GR. In 2026 zal dit proces vervolgd worden met als doel een GR per 1 januari 2027.

In het landelijke Verbeterprogramma Natuurmonitoring leverden we kennis en expertise voor het verbeteren en landelijk uniformeren van de monitoring. Vanuit het onderdeel Omgevingscondities is verder gewerkt aan de opstelling van een pilot om in 2026 tot monitoringsplannen voor omgevingscondities te komen.

Natuurinclusief

In 2025 zijn 9 gemeenten gestart met Soorten Management Plannen onderzoek en 8 gemeenten hebben een aanbesteding uitgevoerd maar zijn nog niet gestart met het onderzoek. De gekoppelde subsidieaanvragen blijven nog achter. Wij stimuleren de reeds gestarte gemeenten om in 2026 de aanvraag in te dienen. Hiermee kunnen wij in Limburg versneld en toch natuurinclusief isoleren.

Op de overige aspecten van de kansenagenda natuurinclusief hebben we de inzet conform beleidskader beperkt tot een kansgerichte benadering. Gestart is met het (in opdracht) laten ontwikkelen van een Toolbox biodiversiteit die tot doel heeft kennis en best practices te delen door en voor de Limburgse gemeenten op het vlak van (basiskwaliteit) natuur in een bebouwde omgeving. Hiermee kan meteen ook kennis inzake de nieuwe Natuurherstelverordening en de gemeentelijke taken tot bewaken van groen en biodiversiteit in bebouwde omgevingen gedeeld worden. Deze toolkit zal in 2026 ontwikkeld worden, en ondersteund worden met (leer)bijeenkomsten. De daartoe bestemde middelen (initiatieven natuur) worden dan ook in 2026 besteed.

Natuurbrandpreventie

Het onderwerp natuurbrandbeheersing is actueel en urgent, gezien de toenemende frequentie en intensiteit van natuurbranden in Nederland, onder invloed van klimaatverandering en veranderend landgebruik. Provincies zijn beoogd als regisseurs op het gebied van planvorming en begeleiding van relevante partijen in de preventieve aanpak van natuurbrandrisico's, evenals bij het afspraken maken met lokale partners. Voorbereidingen om die rol te kunnen gaan vervullen, zijn met Rijk en provincies en binnen de provincie in 2025 gestart.

Bossen

In 2025 is een bossenmakelaar gestart om het aankopen en revitaliseren van bossen te stimuleren. Ook is een drukbezocht Bossensymposium georganiseerd om samenwerking en kennisuitwisseling te bevorderen. Daarnaast is financiering toegekend voor een onderzoek naar bosrevitalisering in Venray, als voorbereiding op maatregelen om hier de vitaliteit van droge bossen op de hoge zandgronden te verbeteren.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Ten aanzien van Natuur streven wij deze statenperiode de volgende doelstellingen na:

1. In 2027 is ter completering van het Natuurnetwerk Limburg NNL (Natuurpact 2013) 1.270 ha natuur ingericht – waarvoor op 990 ha nog functieverandering nodig is.
2. Mits hiertoe voldoende middelen door het Rijk beschikbaar gesteld zijn, hebben wij in 2027 met initiatieven van onderop een betekenisvolle bijdrage geleverd aan de groene opgaven 30% VHR en vergroting areaal en revitalisering bossen.
3. Het beheer van de Limburgse gebieden is kwalitatief en kwantitatief versterkt.
4. Limburg heeft met 24 Natura-2000 gebieden een bovengemiddeld grote opgave; Natura 2000 maatregelen zijn uitgevoerd.
5. Kansen zijn benut om natuurdoelen (natuurinclusief) te realiseren in verbinding met opgaven in andere sectoren, waaronder de natuurinclusieve isolatie van gebouwen met het oog op vleermuizen en vogels.
6. Het goed samenleven van mens en natuur is verbeterd door de versterking van het faunabeheer.
7. Wij verbeteren het inzicht in de staat van instandhouding van de natuur, zodat middelen effectief kunnen worden ingezet.
8. Wij hebben in 2027 een deel van de emissiereductie van 3 KtonNH₃/jr en 0,3Mton CO₂ eq/jr gerealiseerd, met name door generiek rijksbeleid en de piekbelastersaanpak. De aanvullende aanpak door de Provincie heeft geleid tot vermindering van lokale deposities op N2000-gebieden en tot daling van de emissie van broeikasgassen.
9. In 2026 worden de resultaten verwacht van de eerste inventarisaties waarna vervolgbeheer op provinciale natuurgronden kan plaatsvinden.

De doelstellingen zijn in 2025 onverminderd nagestreefd. Voor het merendeel geldt dat het om doorlopende processen gaat, waarbij resultaten niet per jaar zijn te kwantificeren.

Voor doelstellingen 1 en 8 blijft het doelbereik achter. De opgaven voor de stikstofopgave en de ontwikkelopgave zijn echter dusdanig groot, dat die niet te realiseren zijn in 2027. Een verwachte datum van realisatie is nog niet voorhanden.

Gedeputeerde Staten hebben inmiddels een versterkte realisatiestrategie vastgesteld om doelstelling 1, de ontwikkelopgave in 2027 zoveel mogelijk te behalen en ook zal in overleg met IPO en LVVN worden bezien hoe omgegaan moet worden met het niet kunnen halen van de deadline in 2027. Onder paragraaf 1.1.2. wordt hier nader op ingegaan.

We geven met de uitwerking van het LOS invulling aan onze opgave op natuurherstel en stikstofreductie. Daarbij zijn we mede afhankelijk van generieke maatregelen die het Rijk en onze buurlanden nemen. Stikstof is niet alleen een van de cruciale drukfactoren voor de natuur en biodiversiteit in Limburg, maar zorgt ook dat de vergunningverlening - in vrijwel alle sectoren - op slot zit. GS onderkennen de urgentie en met de ontwikkeling van het 'Limburgse Offensief Stikstof' (LOS) - zie ook 1.1.2. - wordt ingezet op het nemen van geborgde maatregelen om de daling van de stikstofdepositie en het natuurherstel (en uiteindelijk de instandhoudingsdoelen voor deze gebieden) te realiseren.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 1.1.1. Natuur, biodiversiteit en fauna zijn in 2025 de lasten begroot op € 37,86 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 34,99 mln. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 2,87 mln. Dit verschil in 2025 heeft met name betrekking op:

1. Perspectief voor het landelijk gebied

- **Soorten Management Plannen (SPUK J117):** er is € 0,76 mln. minder uitgegeven, omdat we nog geen subsidieaanvragen voor kraamverblijfplaatsen van gemeenten hebben ontvangen.
- **Natuurcompensatie, beheer en toezicht:** doordat we eerst een inventarisatie hebben uitgevoerd, is de uitvoering vertraagd en is er € 0,15 mln. niet besteed.
- **Actieve soorten:** hier bleef € 0,38 mln. over, waarvan € 0,37 mln. gebruikt wordt voor het subsidieplafond voor 2025-2026 (zoals vastgesteld door het college van GS op 25-11-2025).
- **Agrarisch natuurbeheer, bestrijding invasieve exoten en natuurmonitoring:** er is € 0,63 mln. ontvangen maar nog niet uitgegeven; dit wordt meegenomen in de begroting voor 2026.
- **Organisatiekosten RVO, Stimulus, IPO/Bij12:** er is € 0,67 miljoen minder uitgegeven aan deze organisatiekosten dan verwacht. Dit geld komt ten goede aan de algemene middelen, omdat de begroting hiervoor te ruim was opgesteld.
- **Beheer van natuurgebieden:** er blijft € 0,19 mln. over, omdat er wel aanvragen zijn gedaan voor de monitoringsbijdrage, maar deze zijn nog niet toegekend.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 2,32 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

1.1.2. Limburgs programma Landelijk Gebied

Omschrijving

Wij werken aan een toekomstbestendig landelijk gebied, door de balans te herstellen tussen de draagkracht van natuur, bodem en water en anderzijds het economisch gebruik ervan. Het, na een intensief participatietraject, in september 2025 vastgestelde Limburgs Offensief Stikstof (LOS) biedt een geborgde aanpak voor stikstofreductie en natuurherstel.^[1] Daarbij worden financiële middelen en instrumenten van de Provincie in samenhang ingezet. Deze koers wordt ook in 2026 voortgezet. Nauwere samenwerkingen met gebiedspartners, ondernemers, terreineigenaren en belangenorganisaties vormen de basis voor de uitvoering in het LOS. De ontwikkelingen en maatregelen zullen in regionale en lokale samenhang met elkaar worden opgepakt. Wij pakken de regie op gebiedsprocessen en -projecten en intensiveren de uitvoering. Op deze wijze ambiëren wij ontwikkelingen (vergunningverlening) weer mogelijk te gaan maken met perspectief voor ondernemers, door de natuur te beschermen en te herstellen.

Het is aan het Rijk om op nationaal niveau maatregelen te treffen, waarbij zij in eerste instantie inzet op generieke maatregelen in de zin van aanpassing van wet- en regelgeving en aanvullende regelingen voor onder andere maatwerk aanpak en extensivering etc. Voor de uitvoering van de gebiedsgerichte opgaven dient zij aanvullende randvoorwaarden in de vorm van langjarige middelen en instrumenten beschikbaar te stellen. Onder andere via IPO voeren wij een gerichte lobby richting het kabinet. Het realiseren van een toekomstbestendig landelijk gebied is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk, Provincie en regionale partners. Het doelbereik in het LOS is leidend en niet het genoemde maatregelpakket op zichzelf. Als nieuwe maatregelen – bijvoorbeeld vanuit het Rijk - aantoonbaar een grotere of meer kosteneffectieve bijdrage aan het doelbereik leveren met minder verstrekkende gevolgen, kunnen geprogrammeerde maatregelen worden aangepast.

Wij richten ons op 3 resultaten uit het beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied en daaraan gekoppeld 3 actielijnen die uitvoering gaan geven aan een integrale aanpak in het landelijk gebied.

- In 2027 hebben wij groene opgaven (m.n. natuurherstel), stikstofreductiemaatregelen en lokale hydrologische maatregelen zoveel mogelijk gestapeld laten landen in bestaande zones van de POVI, met name in de groenblauwe mantel. Hierdoor beperken we het ruimtebeslag.

- Maatregelen zijn afgestemd met de waterveiligheidsopgave uit het WRL.
- De zonering is zoveel mogelijk via de gebiedsprocessen nader uitgewerkt in het LOS (voorheen LPLG) en definitief verankerd in een herziening van de POVI en de omgevingsverordening.

Met vaststelling van het LOS namen wij onze eigen verantwoordelijkheid. Vanwege de impasse door de val van het kabinet, zetten wij met het LOS een stap vooruit om te komen tot die integrale aanpak van het landelijk gebied. Via motie 3211 De dragers van leefbaarheid onder druk, grip op sociaal maatschappelijke impact van stoppende boeren en via motie 3214 Transparantie over economische impact Limburgs Offensief Stikstof (LOS) is opgeroepen aandacht te geven aan de economische en leefbaarheidseffecten. Via mededeling portefeuillehouder bent u geïnformeerd over de voortgang. [2]

Wij pakken sterkere regie op de gebiedsgerichte aanpak. Naast een basisinzet voor alle Natura-2000 gebieden, vindt er extra inzet plaats op 4 focusgebieden. Wij zijn gestart met reeds beschikbare middelen uit SPUK's (SPUK Natuur 1, SPUK MGB) om een versnelling in de uitvoering aan te brengen.

De uitvoering van het Natuurprogramma loopt door, waaronder de realisatie van het natuurnetwerk in Limburg ('de Ontwikkelopgave'), het Landschapsprogramma en het Programma Water.

De activiteiten richten zich op de realisatie van opgaves in het landelijk gebied. Het gaat dan om natuurherstelmaatregelen (zowel uitbreiding van hectares als ook kwalitatieve maatregelen in de vorm van inrichting en (cyclisch) beheer en uitvoering van de bossenstrategie), het herstel van het hydrologische systeem om te kunnen voldoen aan KRW-normen en het terugdringen van de stikstof-uitstoot.

Rol Provincie: *subsidiënt, partner, toetsers, procesmanager*

[1] [Mededeling portefeuillehouder inzake Vaststelling programma Limburgs Offensief Stikstof \(LOS\) en afdoening toezeggingen 9635, 9514, 9254 en 9068, brief gedeputeerde Faassen van 23-9-2025 \(GS DOC-00809508\) Limburg - iBabs Publieksporaal](#)

[2] [Mededeling portefeuillehouder inzake Economische en sociaal maatschappelijke impactanalyse LOS, brief gedeputeerde Faassen van 18-11-2025 \(GS DOC-00844242\) Limburg - iBabs Publieksporaal](#)

Kwaliteit

In 2025 hebben wij (o.a. via het LOS):

Uitvoering gegeven aan diverse generieke rijksregelingen die wij zoveel als mogelijk gaan richten op de focusgebieden in het kader van het LOS (onder andere Regeling specifieke uitkering Programma Natuur en Maatregel gebiedsgerichte beëindiging veehouderijlocaties):

1. verdere regie gepakt op gebiedsprocessen en -projecten in (met name) de 4 focusgebieden;
2. beleidsinstrumentarium ontwikkeld (stikstof, buitenland en vergunningen);
3. gelobbyed onder andere op verkrijgen van middelen.

Ad 1. Via de reeds toegekende rijksmiddelen gaven wij uitvoering aan rijksregelingen (o.a. Regeling Maatregel Gebiedsgerichte Beëindiging (MGB)^[1] Regeling Provinciale Maatregelen Landelijk Gebied, Regeling Provinciale Maatregelen PAS-melders). Deze regelingen zijn met name gericht op stikstofreductie via het leveren van maatwerk. Dit kan de komende jaren leiden tot een aantal vrijwillige bedrijfsbeëindigingen. De daarmee ontstane stikstofruimte kan mogelijk deels ingezet worden voor de legalisatie van PAS-melders conform [motie 3131](#). Daarnaast zetten wij in op herstel van de natuur via de SPUK Natuur 1 en 2 zowel binnen als buiten NNN en hebben wij een versnelling aangebracht in de realisatie van de Ontwikkelopgave.

De huidige realisatiesnelheid van de Ontwikkelopgave Natuur is onvoldoende om de doelstelling in 2027 te behalen. In 2025 hebben wij daarom besloten de realisatie te versnellen. Wij blijven ons daarmee maximaal inspannen om in 2027 een zo groot mogelijk deel gerealiseerd te hebben. Ook willen wij afspraken maken met het Rijk om de opgave uiterlijk in 2030 af te kunnen ronden^[2].

Ad 2. In gebiedsprocessen en projecten in de 4 focusgebieden van het LOS (De Peel, Maasduinen, Sarsven en de Banen, en Geuldal/ Mergelland) is gestart met het bijeenbrengen van diverse partijen om samen via een integrale afweging te komen tot doelrealisatie. Wij organiseren 6 Gebiedsgerichte aanpakken (GGA Maasduinen/Siebengewald, GGA Sarsven en de Banen, GGA Gedeelde Peel (Maria- en Deurnsche Peel), GGA Groote Peel (wordt voorbereid in 2026), GGA Elslooër en Bunderbos en GGA Mechelderbeekdal) met beschikbare capaciteit, middelen en instrumenten.

Binnen het lopende project 'Propositie Heuvelland' is gestart met onder andere de uitvoering Waterwinst (N-minmetingen najaar) en uitrol naar grondwaterbeschermingsgebieden elders in Limburg. Tevens is de biodiversiteitsmonitor doorontwikkeld voor opschaling in 2026. Daarnaast zijn waterremmende maatregelen getroffen (graften/landschapselementen) in de omgeving van Waterval, Meerssen en omgeving Bunderbos en zijn praktijkonderzoeken uitgevoerd door de WUR op de proefboerderij Wijnandsrade onder begeleiding van een ondernemersgroep van akkerbouwers en melkveehouders.

Ad 3. Wij ontwikkelen 'stikstof'-beleid en nieuwe instrumenten en zullen dit, waar nodig, ook extern laten toetsen. Zie verder hoofdstuk 1.1.1 onder kwaliteit. Ook worden onze contacten met de buurlanden geïntensiveerd ten aanzien van bijvoorbeeld hun stikstofbeleid, vergunningverlening en monitoring in het kader van informatiedeling.

Ad 4. Wij zetten in op samenwerkingsafspraken met het Rijk en benutten kansen om zoveel als mogelijk middelen uit het 'Startpakket Nederland van het slot' en eventuele vervolgregelingen naar Limburg te halen en in projecten weg te zetten.^[3] Een voorbeeld hiervan is de € 300 mln. die in het kader van de maatwerkaanpak voor de Peel via NOVEX de Peel ter beschikking wordt gesteld.^[4]

[\[1\] Document Limburg - Mededeling portefeuillehouder inzake openstelling provinciale subsidieregels maatregel gebiedsgerichte beëindiging veehouderijlocaties \(MGB\), brief gedeputeerde Faassen van 3-6-2025 \(GS DOC-00784238\) - iBabs Publiekspportaal](#)

[\[2\] Mededeling portefeuillehouder inzake intensivering ontwikkelopgave \(toezegging 9577 'voortgang van de ontwikkelopgave Natuur' / 2e gewijzigde motie 2978 Jetten c.s. inzake middelen uit Natuurpact alleen inzetten voor dat doel\), brief gedeputeerde Faassen van 18-2-2025 \(GS DOC-00729097\) Limburg - iBabs Publiekspportaal](#)

[\[3\] Mededeling portefeuillehouder inzake aanvraag 2e tranche Regeling provinciale maatregelen PAS-melders, brief gedeputeerde Faassen van 4-2-2025 \(GS DOC- 00745083\) Limburg - iBabs Publiekspportaal](#)

[\[4\] Document Limburg - Mededeling portefeuillehouder inzake Brief Minister inzake 'Startpakket Nederland van het slot', brief gedeputeerden Faassen en Theuns van 25-4-2025 \(GS DOC-00777230\) - iBabs Publiekspportaal](#)

Kwaliteit (indicator)

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Tijd

De transitie van het landelijk gebied is een langlopend proces dat loopt tot en met 2035.

De meest urgente doelen en opgaven zijn:

1. Het voorkomen van verslechtering van de natuur in N2000-gebieden (wettelijke verplichting).
2. Het realiseren van de ontwikkelopgave natuur (2027).
3. De kwaliteits- en kwantiteitsdoelen voor grond- en oppervlaktewater te behalen (2027).

De gerealiseerde resultaten van 2025 dragen hieraan bij. De opgaven zijn echter dusdanig groot, dat die niet te realiseren zijn in 2027. Een verwachte datum van realisatie is nog niet voorhanden.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 1.1.2. Limburgs Programma Landelijk gebied zijn in 2025 de lasten begroot op € 50,86 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 40,97 mln. Hierdoor ontstaat een voordelig verschil van € 9,89 mln. Dit verschil in 2025 heeft met name betrekking op:

- het achterblijven van de uitgaven bij de uitvoering van projecten die worden gefinancierd vanuit een specifieke uitkering, wat leidt tot een voordeel van € 9,14 mln.:
 - Voor natuurherstel (SPUK Natuur fase 1 en 2) resteert € 6,95 mln. door verschuivingen binnen meerjarige projectsubsidies en niet-uitgevoerde projecten;
 - De propositie Heuvelland laat een voordeel van € 1,32 mln. zien, doordat de opschaling van de biodiversiteitsmonitor en de uitvoering van het project Waterwinst naar 2026 zijn verschoven;
 - Bij de versnellingsregeling transitie landelijk gebied ontstaat een voordeel van € 0,52 mln. door neerwaartse bijstelling van een toegekende subsidie;
 - Voor de aanpak van piekbelasters resteert € 0,41 mln. doordat de uitvoering van de regeling is verlengd en daardoor nog niet gerealiseerd;
- extra middelen die bij de jaarrekening 2024 via resultaatbestemming zijn verkregen voor de biodiversiteitsmonitor, natuurcompensatie en samenwerking met agrariërs in gebiedsprocessen (€ 0,68 mln.) zijn vanwege beperkte uitvoeringscapaciteit nog niet besteed;
- de meerjarenprojectsubsidies N2000-regeling. Hier zijn de lasten € 0,45 mln. hoger, de benodigde middelen worden naar voren gehaald;
- de decentralisatie-uitkering RPML procesmiddelen. Hier resteert een voordelig saldo van € 0,35 mln. toegekend voor drie jaar.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 2,59 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

1.1.3. Landschap

Omschrijving

Limburg beschikt over een rijk en afwisselend landschap. In de langjarige transitieopgave van het landelijk gebied zetten wij in op het versterken van de landschappelijke (kern)kwaliteiten en de leefbaarheid. We doen dit door ons te richten op 4 actielijnen die uitvoering geven aan de verbetering van het landschap:

1. Een stevig begin maken met de groenblauwe dooradering van het landschap;
2. Versterking van het landschap en ruimtelijke kwaliteit borgen in de grote programma's;
3. Ondersteunen en benutten van vrijwilligers en burgerinitiatieven voor natuur en landschap;
4. Ondersteuning Nationale parken en Grensparken.

Kwaliteit

Er is uitvoering gegeven aan de vier bovenstaande actielijnen.

Ad 1. Een stevig begin maken met de groenblauwe dooradering (GBDA) van het landschap

De GBDA realisatie combineren wij zo veel mogelijk met andere opgaven (doelstapeling). Dit hebben wij onder meer gedaan door agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb), de subsidieregeling landschapselementen en de propositie Heuvelland/ All4Biodiversity.

Een belangrijk instrument in het stimuleren van de groenblauwe dooradering van het landschap is het ANLb. Het uitgevoerde beheer is in de periode 2022-2025 gegroeid. Met de nu aanvullend beschikbaar gekomen rijksmiddelen van in totaal € 30 miljoen, kunnen de tarieven worden bijgesteld per 2026 én kan het ANLb in Limburg met circa 1.100 hectare uitbreiden. Dit met prioriteit voor gebieden in en rond stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden die overbelast zijn door stikstofdepositie.

Daarnaast stimuleren we GBDA middels de subsidieregeling landschapselementen. De subsidieregeling landschapselementen is in 2025 laagdrempeliger en voor een bredere doelgroep opengesteld, met extra ondersteuning voor aanvragers via het Limburgs Landschap.

In 2025 zijn 38 aanvragen ingediend met een totale aanvraagwaarde van circa € 0,48 mln. Een deel van deze aanvragen is reeds beschikt en een deel is momenteel nog in behandeling en zal in de loop van 2026 beschikt worden. Onder andere door de benodigde aanlooptijd en de beschikbaarheid van een rijksregeling voor landschapselementen in het begin van 2025 is het budget in 2025 niet volledig benut. Gedeputeerde Staten hebben eind 2025 besloten (DOC-00843584D_BV-00054742) om de aflopende subsidieregeling landschapselementen in 2026 te verlengen met een subsidieplafond van € 0,60 mln. De subsidieregeling voor voedselbossen is conform planning afgerond.

Daarnaast is in 2025 het landschapselementenregister ontwikkeld. Dit maakt een verbeterde monitoring van de aanwezige GBDA in Limburg mogelijk, zowel voor nu als in de toekomst. Met de nieuwe data hebben wij een nieuwe inschatting kunnen maken van de GBDA die aansluit op landelijke richtlijnen.

We werken als Provincie samen in het programma LIFE IP All4Biodiversity. Het programma wordt mogelijk gemaakt door een bijdrage uit het Europese Life IP fonds voor natuur, milieu en klimaat. Middels deze bijdrage is het mogelijk om de aanpak van de Propositie Heuvelland (zie ook paragraaf 1.1.2) uit te breiden naar overig delen van het Heuvelland.

Tot slot is in 2025 gestart met de inventarisatie van het benodigd beheer op provinciale natuurgronden. Deze inventarisatie heeft als doel om vast te kunnen stellen welk beheer noodzakelijk is, zodat het beheer structureel kan worden uitgevoerd.

Ad 2. Versterking van het landschap en ruimtelijke kwaliteit borgen in de grote programma's

Door de uitvoering van onder meer het LOS, WRL en het Hoogwaterveiligheidsprogramma Maasvallei is de kwaliteit van het landschap verbeterd. Vanuit het programma Waterveiligheid en Ruimte is de subsidieregeling korte termijnmaatregelen ten behoeve van waterveiligheid in Limburg 2024-2026 opengesteld, die onder andere ingezet is voor de aanleg van natuurvriendelijke brongerichte maatregelen waaronder GBDA (DOC-00714998).

Ad 3. Ondersteunen en benutten van vrijwilligers en burgerinitiatieven voor natuur en landschap

Versillende initiatieven van vrijwilligers, agrariërs en andere inwoners zijn ondersteund. Zo hebben wij in 2025 besloten om het Steunpunt Landschapsbeheer, na een positieve opstartperiode, structureel op te nemen in de begroting vanaf 2026.

Aanvullend aan het Steunpunt Landschapsbeheer Limburg hebben wij Natuur- en Milieufederatie, het Limburgs Landschap, het Natuurhistorisch Genootschap en IVN financieel ondersteund (zie ook product 1.1.1.)

Middels het Europees programma LEADER (onderdeel van het GLB-NSP) stimuleren wij voor Zuid-Limburg en Weerterland initiatieven - van lokale gemeenschappen - die bijdragen aan het verbeteren van sociale cohesie, milieu en leefbaarheid op het platteland. Aanvragen voor projecten voor beide gebieden kunnen worden ingediend tot en met 2027, tenzij budgetten eerder uitgeput zijn.

Ad 4. Ondersteuning National parken en Grensparken

Wij hebben de nationale parken De Groote Peel, De Meinweg en De Maasduinen een incidentele subsidie verleend ter hoogte van € 1,48 mln. (€ 0,49 mln. per park) voor de periode april 2025 tot en met 2026 (DOC-00792600). Dit op basis van de meerwaarde van de plannen voor de doelen van het beleidskader landelijk gebied en de doelen van het door Rijk en provincies vastgestelde Beleidsprogramma nationale parken 2024-2030. In 2025 zijn een aantal activiteiten verricht op basis van de 5 ambities van de subsidieaanvragen. Activiteiten gericht op landschapsbeheer en landschapselementen, stimuleren van natuurinclusieve landbouw, verbeteren van recreatieve routes en het optimaliseren van bezoekersstromen, natuureducatie, citizen science, nitraatmetingen, stimuleren streekproducten, beleefbaar maken van erfgoed en fondsenwerving.

Het Rijk heeft aangegeven € 0,19 mln. per nationaal park per jaar voor de periode 2027-2030 beschikbaar te stellen (totaal € 2,26 mln.). Wij hebben besloten positief te staan tegenover cofinanciering vanuit de insteek dat de Provincie de helft van deze middelen financiert en de regio de andere helft. Voor de genoemde periode van 4 jaar zijn € 1,2 mln. provinciale middelen voor cofinanciering in de begroting beschikbaar gesteld (DOC-00859287). Wij hebben Provinciale Staten hierover geïnformeerd (DOC-00861900). Inzet van deze middelen aan de nationale parken zal te zijner tijd via een separaat GS besluit (subsidiebeschikking) plaatsvinden.

Wij hebben samengewerkt en gefinancierd in een aantal grensoverschrijdende parken: Maas-Swalm-Nette, Kempen-Broek, Grenzeloos Bocageland, Rivierpark Maasvallei en het Drielandenpark. Zij konden hiermee invulling geven aan de realisatie van hun masterplannen en operationele plannen gericht op grensoverschrijdende projecten rondom natuur, landschap en vrijetijdseconomie en landbouw. Wij hebben € 0,24 mln. gereserveerd (DOC-00803784) ten behoeve van het Landschapspark Grenzeloos Bocageland ter ondersteuning voor de periode 2026-2029.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De bovengenoemde acties zijn conform planning uitgevoerd. De transitie van het landelijk gebied is een proces dat loopt tot en met 2035. Vanuit de nationale en provinciale opgaven en tijdstermijnen rond natuur, water, landbouw en landschap worden in synergie met de grote programma's zoals het LOS en WRL de Limburgse landschappelijke (kern)kwaliteiten versterkt.

Voor wat betreft het budget voor landschapsbeheer zijn wij gestart met het uitvoeren van inventarisaties op onze eigen natuurpercelen, met prioriteit voor de natuurcompensatiepercelen. Voor deze laatste categorie is separaat budget beschikbaar. De verwachting is dat deze inventarisaties in 2027 zijn afgerond en dat daarna de maatregelen uitgevoerd kunnen worden.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 1.1.3. Landschap zijn in 2025 de lasten begroot op € 3,76 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 2,14 mln. Hierdoor ontstaat een voordelig verschil van € 1,62 mln. Dit verschil in 2025 heeft met name betrekking op:

- subsidieregeling landschapselementen en uitvoeringskosten (GS 9/12/2025), € 1,25 mln. Het subsidieplafond is daarbij naar beneden bijgesteld. De resterende middelen zijn deels herverdeeld o.a. voor de Nationale parken.
- cofinanciering GLB/NSP LEADER Weerterland en Zuid Limburg, voordelig € 0,17 mln., bedrag nog niet afgeroepen.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 1,95 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

1.3. Water

Omschrijving

Het wenkend perspectief voor het waterbeleid: de beken zijn schoon, lopen meanderend door het landschap, zijn ecologisch gezond en passeerbaar voor vissen. De beken kunnen omgaan met langere perioden van droogte en sterke neerslag. Er is weinig wateroverlast vanuit de beken en ze vallen zo weinig mogelijk droog. De natuur en de landbouwgebieden hebben een aanvaardbare last van droogte en er is voldoende grondwater van een goede kwaliteit voor drinkwater, voedselvoorziening, natuur en industrie. Verder is de Maas veiliger tegen hoogwater en is de ruimtelijke kwaliteit langs de Maas op diverse plekken verbeterd. Om dit te bereiken, streven wij deze collegeperiode ten aanzien van Water de volgende doelstellingen na:

- In 2027 is er een duurzamer, robuuster en ecologisch gezonder watersysteem dat beter kan omgaan met wateroverlast en droogte en dat voorziet in voldoende water en verbeterde kwaliteit.
- In 2027 is de Limburgse bodem verbeterd.

In programma Waterveiligheid en Water Limburg (WRL) werken de Provincie Limburg, het Waterschap Limburg, de 31 Limburgse gemeenten en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat vanaf juni 2022 samen aan de opgave om Limburg beter te beschermen tegen en voor te bereiden op de gevolgen van extreme neerslag. WRL heeft de focus op het regionale watersysteem van bron tot monding (beken en zijrivieren van de Maas), met ook aandacht voor het hoofdwatersysteem.

Het is waarschijnlijk dat de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW), zoals beekherstel, vismigratie, verbetering van rioolwaterzuiveringen (door waterschap) en sanering van overstorten (gemeenten), niet overal in Limburg vóór 2027 worden gehaald. Ook het hydrologisch herstellen van verdroogde Natura 2000-gebieden, een provinciale verantwoordelijkheid, loopt vertraging op; van de 17 verdrogingsgevoelige N2000 gebieden krijgen er zes prioriteit in de aanpak van het LOS. We werken aan afspraken om de afname van de grondwatervoorraad in de diepe Roerdalslenk te voorkomen.

Droogte blijft een belangrijk probleem, waartegen partijen maatregelen nemen, onder ander in het kader van het Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ). Gewerkt wordt aan extra maatregelen (onder andere vervolg DHZ) en een convenant voor voldoende zoet water is in ontwikkeling, teneinde de watervoorraad te vergroten en watergebruik te verminderen. Ook de beschikbaarheid van drinkwater staat op termijn onder druk; daarom is het programma Limburgs Drinkwater gestart en worden in de POVI zoekgebieden voor nieuwe drinkwaterwinning en grotere grondwaterbeschermingsgebieden voorgesteld.

De meeste hoogwaterbeschermingsprojecten langs de Maas verlopen volgens planning; alleen bij Lob van Gennep en Ruimte voor de Maas bij Oeffelt is sprake van vertraging. De verwachting is dat Limburg voor 2050 aan alle waterveiligheidsnormen zal voldoen.

Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL)

De belangrijkste doelstelling van WRL is om in de drie prioritaire stroomgebieden (Geul, Geleenbeek en Roer) en in de overige stroomgebieden (voor zover van toepassing) in Limburg te komen tot een integrale aanpak van de wateroverlast. Hier wordt invulling aan gegeven door de activiteiten en onderzoeken in de drie pijlers:

1. meer fysieke robuustheid in het watersysteem;
2. water en bodem sturend voor WRL;
3. verhogen klimaatbewustzijn en zelfredzaamheid van inwoners.

De genoemde activiteiten en onderzoeken worden toegepast in de vier werkgebieden: Maastricht-Heuvelland, Parkstad-Westelijke Mijnstreek, Midden-Limburg en Noord-Limburg. Het programma kent een looptijd van 15 jaar. Voor de uitvoering is een bedrag gereserveerd van € 600 mln. voor de gehele looptijd, waarvan de helft door de regio wordt gefinancierd met een Rijkscofinanciering voor de andere helft.

Wat merkt de Limburger ervan?

Aan de hand van indicatoren maken wij zichtbaar of we op koers liggen met het behalen van onze doelstellingen voor deze Statenperiode. Hierbij is de Provincie natuurlijk ook afhankelijk van partners en andere autonome ontwikkelingen. De indicatoren worden in het voorjaar geactualiseerd middels de P&C beleidsmonitor voor Limburg voorjaar 2026.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

1.3.1. Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem

Omschrijving

Wij dragen zorg voor een meer klimaatbestendig watersysteem, dat kan omgaan met droogte en wateroverlast. Daarvoor geeft de Provincie Limburg samen met het Waterschap Limburg invulling en uitvoering aan het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027. Ons doel voor 2027 is een duurzamer, robuuster en ecologisch gezonder watersysteem dat beter kan omgaan met wateroverlast en droogte en dat voorziet in voldoende water en verbeterde waterkwaliteit. Met dit doel houden wij ook in de ruimtelijke inrichting zoveel mogelijk rekening.

In 2025 is op vele fronten gewerkt aan realisatie van beleidsdoelen. Projecten voor beekherstel, vismigratie, rioolwaterzuivering (door het waterschap), vermindering van riooloverstorten (door gemeenten) en hydrologisch herstel van verdrogingsgevoelige N2000 gebieden (Provincie) zijn deels gerealiseerd, maar de afronding hiervan blijft achter bij de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Gewerkt is en wordt aan het Aanvalsplan Waterkwaliteit, waarmee de Provincie Limburg gericht de realisatie van waterkwaliteitsdoelen wil ondersteunen. In 2027 zal met ondersteuning van de Provincie het aantal gemeentelijke riooloverstorten zijn afgenomen en het goede landbouwkundige gebruik zijn verbeterd (aanvullend op de inzet van het Rijk) waardoor emissies van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen zijn verminderd.

Ook opgaven waar het Rijk en buurlanden voor verantwoordelijk zijn, lopen achter, waardoor de indicator 'tijd' op oranje staat. Met instrumenten als Waterwinst (ten behoeve van waterkwaliteit) en de WRL kansenregeling (ten behoeve van waterveiligheid en -overlast) wordt in Limburg gewerkt aan het bereiken van waterdoelen. Ook wordt ingezet op bewustwording en er is inzet op het realiseren van beleidsdoelen op het gebied van klimaatadaptatie, Schone Maas en drinkwater.

Om onze inwoners tegen wateroverlast en overstroming te beschermen werken wij met Waterschap Limburg, het Rijk en Limburgse gemeenten aan een betere waterveiligheid voor de Limburgers via het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL). Via de systematiek van het Groot Project zijn Provinciale Staten hierover geïnformeerd.

Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner, bevoegd gezag*

Kwaliteit

Waterkwaliteit en Kaderrichtlijn Water (KRW)

Wij houden toezicht op de uitvoering van maatregelen voor de KRW. Gemeenten en waterschap en hebben daartoe een 'formele kolom' ingericht conform het advies van Berenschot over de governance van de KRW. In 2025 is de afronding van maatregelen door waterschap en gemeenten zoals beekherstel, het wegnemen van belemmeringen voor vismigratie, verbetering rioolwaterzuiveringen en verminderen van riooloverstorten achtergebleven bij de verwachtingen. Wel constateren wij dat een groot aantal maatregelen in uitvoering is.

Wij spreken het Rijk en onze buurlanden aan op hun verantwoordelijkheid voor het treffen van maatregelen, nodig om de doelen van de KRW te bereiken. Daarmee geven wij tevens invulling aan de [motie 3272](#) (Nijenhuis) 'Grensoverschrijdende aanpak van waterverontreiniging', waarin gevraagd wordt om de gesprekken met het buitenland over de waterkwaliteit te intensiveren.

Via de [motie 3212](#) (vd Pol) 'Efficiënte maatregelen natuurherstel' hebben Provinciale Staten aan Gedeputeerde Staten gevraagd om onderzoek te doen naar af- en uitspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen in overgangszones en beekdalen. In 2025 zijn wij met dit onderzoek gestart.

Samen met de LLTB voeren wij, als vervolg op Duurzaam Schoon Grondwater (DSG), het project Waterwinst uit. Hierbij kijken wij samen met agrariërs naar vrijwillige maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren. Naar aanleiding van de [motie 3237](#) (Wesseling) 'Plan van aanpak vrijwillige reductie gewasbeschermingsmiddelen' bekijken wij of in deze aanpak ook de reductie van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen meegenomen kan worden.

Waterkwaliteit heeft nadrukkelijk aandacht gekregen in de ontwerp omgevingsvisie. In 2026 wordt de omgevingsvisie door Provinciale Staten vastgesteld. Regels, voortkomend uit de nieuwe omgevingsvisie zullen in 2026 worden opgenomen in de Omgevingsverordening Limburg.

Hydrologische toestand N2000 gebieden:

In 2025 hebben wij vier nieuwe hydrologische onderzoeken aanbesteed naar maatregelen om de hydrologische toestand van de grondwatergevoelige natuurgebieden te verbeteren. Twee onderzoeken in deelgebieden van het Geuldal, 1 onderzoek in het Swalmdal en 1 onderzoek (Hydrologische Systeemanalyse (HSA)) in de Meinweg. Wij verwachten dat deze onderzoeken in 2026 zijn afgerond. In 2025 hebben wij de ondersteuning van de uitvoering van maatregelen door derden gecontinueerd (zie ook product 1.1.2).

Aanvalsplan waterkwaliteit:

Gewerkt is en wordt aan het Aanvalsplan Waterkwaliteit, waarmee de Provincie Limburg gericht de realisatie van waterkwaliteitsdoelen maximaal wil ondersteunen. Wij zetten in op project- en procesondersteuning van gemeenten bij het opheffen van riooloverstorten, ondersteuning van agrariërs in het toepassen van landbouwmethodes die tot minder uitspoeling leiden, het actualiseren van (lozings-)vergunningen van bedrijven, het afkoppelen van regenwater en het gebruik van het diepe grondwater van de Roerdalslenk.

In 2025 zijn gesprekken gevoerd met individuele gemeenten om te bepalen welke gemeenten behoefte hebben aan projectondersteuning. Deze wordt door de Provincie gefinancierd en draagt bij aan het realiseren van de opgave om het aantal riooloverstorten te verminderen en te saneren. In 2026 geven wij hier verdere uitvoering aan. Het actualiseren van vergunningen door Rijkswaterstaat, Waterschap en Provincie is in uitvoering. In het verband van de Maasbrede samenwerking ondersteunen wij gemeenten, bevoegd gezag voor lozings op het riool, met kennis. De inmiddels uitgevoerde (nationale) ex-ante evaluatie van de KRW geeft geen aanleiding om het Aanvalsplan Waterkwaliteit bij te stellen.

Deltaprogramma Hoge Zandgronden/waterbeschikbaarheid:

Wij hebben in 2025 vanuit het Deltaprogramma Hoge Zandgronden (DHZ) subsidies verleend aan het Waterschap Limburg en 12 Limburgse gemeenten om maatregelen te nemen die zorgen voor een betere beschikbaarheid van water en die droogte tegengaan (zoals afkoppelen regenwater via bovengrondse groen ingerichte infiltratievoorzieningen of ondergrondse bergingskelders). Om tot een maximale benutting van de DHZ-middelen te komen, zijn de middelen tussen de diverse subsidieplafonds herverdeeld en uitgebreid met een nieuw subsidieplafond voor alle partijen, het zogenaamde overloopplafond. Enkele gemeenten maakten daarvan al gebruik in 2025. Voor 5 gemeenten hebben wij de subsidie naar aanleiding van de aanpassing van de plafonds in de subsidieregeling verhoogd. Naar verwachting zullen de middelen van het Deltafonds, na aanpassing van de plafonds, (afhankelijk van de animo) grotendeels of geheel besteed worden in 2026 en 2027.

Samen met de partijen van de bestuurlijke Klimaatadaptatietafel Limburg hebben wij in 2025 gewerkt aan het convenant 'Voldoende Zoetwater' om samen doelstellingen af te spreken om meer water beschikbaar te hebben en de watervraag te verminderen.

De waterthema's hebben een goede plek gekregen in onze ontwerp omgevingsvisie, met ruimte voor wateropvang, berging en afvoer, en ruimte voor drinkwaterwinning. Daarmee willen wij ruimte geven om wateroverlast te verminderen en de waterbeschikbaarheid te vergroten.

Het Waterschap voert met behulp van subsidies beekherstelprojecten uit, onder meer gericht op een natuurlijk ecohydrologisch gezond functionerend watersysteem en plaatsing van stuwen om waterpeilen te verhogen. Door te kiezen voor traploos regelbare stuwen kan ook hier sneller en slimmer worden ingespeeld op verwachte neerslagpieken en blijft het peil tussentijds zo hoog mogelijk.

Schone Maas:

In 2025 zijn opruimacties in het kader van Schone Maas/Maascleanup ondersteund. Hierbij hebben vele Limburgers samengewerkt om de oevers van de Maas en de zijbeken schoon te maken.

Klimaatadaptatie:

Eind 2025 hebben wij de aanvraag ontvangen van de gemeentelijke waterregio's voor een subsidie om de gemeenten te ondersteunen in de bewustwording en communicatie over klimaatadaptatie via de website 'Waterklaar'. De subsidie aanvraag zal in 2026 worden beschikt. Via Waterklaar krijgen de Limburgers adviezen over klimaatbewust handelen en over het nemen van klimaatadaptatieve maatregelen en wordt het bewustzijn gestimuleerd. Samen met waterschap, WML en gemeenten geven wij via Waterklaar ook invulling aan de [motie 3273](#) (Nijenhuis) 'Schoon water begint bij onszelf', waarin gevraagd wordt om een publiekscampagne te starten over medicijnresten in de waterketen.

Wij hebben samen met het Waterschap Limburg en in samenwerking met het programma WRL en de Limburgse gemeenten een onderlegger Water en Bodem opgesteld en beschikbaar gesteld. De onderlegger geeft inzicht in de gevolgen en de risico's van klimaatverandering door beschrijvingen van landschapstypen en het functioneren van water- en bodemsystemen, actuele basis- en signaleringskaarten per thema (zoals waterveiligheid, waterkwaliteit, droogte en hitte) en concrete handelingsperspectieven voor gebiedsgerichte maatregelen.

Drinkwater:

Om het grondwater actueel en goed te beschermen voor drink- en industriewater (zoals conserven, frisdrank en bier), werken wij aan een betere bescherming van het grondwater via diverse programma's, waaronder de Limburgse programmatische aanpak in het landelijk gebied (zie product 1.1.2.).

Het onderzoek van de Zuidelijke Rekenkamer naar drinkwater is aan Provinciale Staten aangeboden. In 2025 hebben wij het Programma Limburgs Drinkwater opgesteld. In het Programma Limburgs Drinkwater werken wij samen met WML aan de zekerstelling van de openbare drinkwatervoorziening op de lange termijn (2050). Afgelopen jaar is een startdocument en een onderzoeksopzet opgeleverd. Via een mededeling portefeuillehouder van 24 oktober is PS hierover geïnformeerd.

Wij bereiden (uiterlijk in 2027 vast te leggen) afspraken voor met partijen in binnen- en buitenland over het gebruik van de grondwatervoorraad in de diepe Roerdalslenk, tevens rekening houdend met de afbouw van de bruinkoolwinning in Nordrhein-Westfalen. Wij hebben de ontwikkelingen rond de voorgenomen beëindiging van de bruinkoolwinning in Duitsland gevolgd en samen met Waterschap Limburg hebben wij onze zorgen geuit voor de gevolgen van de aanpassing van het Braunkohlenplan Garzweiler voor de kwaliteit en kwantiteit van het Limburgse grond- en oppervlaktewater.

Via het aangeven van zoekgebieden voor grondwaterbeschermingsgebieden en het aanduiden van toekomstige drinkwaterwinningen in de ontwerp-POVI hebben wij gewerkt aan de verbetering van de beschikbaarheid van voldoende en schoon grondwater voor de productie van drinkwater. De gebieden zullen in het kader van de aanpassing van de omgevingsverordening aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

Wateroverlast en waterveiligheid:

In 2025 zijn Provinciale Staten via de rapportage groot project geïnformeerd over de voortgang van het programma WRL en de projecten Vierwaarden en Zuidelijk Maasdal (zie ook 1.3.2.). Vanaf medio 2025 worden in WRL verband urgente waterveiligheidsmaatregelen, mits 'no-regret', uitgevoerd. Gewerkt wordt aan stroomgebiedsplannen voor de Geul, de Geleenbeek en de Roer die vanaf eind 2027 in uitvoering zullen zijn. Daarnaast zijn waarschuwingssystemen verbeterd (early warning), en zijn concrete hulpmiddelen geboden om inwoners zelf meer waterbewust en -weerbaar te maken.

In 2025 hebben wij een coördinerende rol vervuld in het opstellen van bovenregionale stresstesten, samen met waterschap, veiligheidsregio's en gemeenten. Deze stresstesten bieden inzicht in de gevolgen van wateroverlast, en overstromingen.

Met onze partners in de Euregio maken wij afspraken over inrichting en beheer van het watersysteem, gericht op het (in 2027) actualiseren van normen voor wateroverlast in binnen- en buitenland in het regionale watersysteem.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Veel van de doelstellingen uit het waterbeleid zijn gekoppeld aan het jaar 2027. Dit hangt onder meer samen met de vereisten die voortkomen uit de Kaderrichtlijn Water en de doelen die zijn gesteld in het provinciaal waterprogramma en het beleidskader 'Perspectief voor het landelijk gebied'. De gerealiseerde resultaten voor 2025 dragen hieraan bij.

Hoewel wij alles op alles zetten om het bereiken van de KRW doelstellingen dichterbij te brengen, blijft doelrealisatie bij een aantal opgaven achter en zal doelbereik waarschijnlijk niet overal tijdig behaald worden, reden om de indicator 'tijd' op oranje te zetten. Het betreft zowel regionale opgaven, zoals het hydrologisch herstel Natura 2000 gebieden, beekherstel, het wegnemen van belemmeringen voor de vismigratie, het verbeteren van rioolwaterzuiveringen en het verminderen van riooloverstorten, als opgaven waarvoor Rijk (en buurlanden) aan de lat staan, zoals mestwetgeving om de nutriëntenlast, de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en de aanvoer van verontreinigingen uit het buitenland. In het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027 zullen wij het doelbereik in 2027 verantwoorden en de restopgave programmeren.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 1.3.1. Waterbeheer en waterveiligheid regionaal systeem zijn in 2025 de lasten begroot op € 18,10 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 17,08 mln. Hierdoor ontstaat een voordelig verschil van € 1,03 mln. Dit verschil in 2025 heeft met name betrekking op:

- Bij de najaarsnota is het budget voor de subsidieregeling Deltaplan Hoge Zandgronden doorgeschoven naar de begroting van 2026, omdat werd verwacht dat er in 2025 geen subsidiebeschikkingen meer zouden worden afgegeven. In de praktijk zijn er in 2025 toch nog beschikkingen toegekend en uitbetaald. Hierdoor ontstaat een nadeel van € 4,96 mln., omdat het budget feitelijk eerder is benut dan gepland.
- De uitgaven binnen WRL (Watersysteem en Regionale Waterveiligheid Limburg) zijn € 3,50 mln. lager dan begroot. Dit komt doordat er minder subsidieaanvragen zijn gedaan voor de subsidieregeling waterveiligheid 2024-2026 (kansenregeling) dan verwacht.
- Voor het project "Duurzaam Schoon Grondwater" is een voordelig saldo gerealiseerd van € 0,30 mln. op de SPUK-subsidie. Daarnaast komt, door afronding van de SPUK-regeling, € 0,63 mln. aan cofinancieringsmiddelen vrij. Dit bedrag wordt overgeboekt naar 2026, zodat het ingezet kan worden voor de Waterwinst-projecten conform GS-besluit dd. 23-09-2025.
- De subsidieaanvraag voor klimaatadaptatie en waterbewustzijn in de gemeentelijke waterregio's (onder het programma Waterklaar) is in 2025 nog niet toegekend. Het bijbehorende budget van € 0,83 mln. wordt daarom doorgeschoven naar 2026.
- Bij grondwatermonitoring en -beheer is een voordeel van € 0,37 mln. gerealiseerd, onder andere dankzij een gunstige aanbesteding voor het nieuwe netwerk peilbuizen. Dit bedrag wordt toegevoegd aan de reserve.
- Tot slot is er bij het aanvalsplan waterveiligheid en waterkwaliteit, uit de intensiveringsmiddelen voor WRL, een voordeel van € 0,25 mln. ontstaan, omdat de benodigde personele capaciteit (formatieve inzet) nog niet beschikbaar was.

Omdat wij aan onze verplichtingen in 2025 hebben moeten voldoen om het bestaande beleid mogelijk te maken, wordt per saldo € 1,14 mln. naar voren gehaald uit 2026 via de overboekingsvoorstellen en € 1,58 mln. overgeboekt naar product 1.3.4. WRL (nieuw in de Programmabegroting 2026).

Geld (indicator)

1.3.2. Waterveiligheid Maas

Omschrijving

Het beleid van de Provincie Limburg voor waterveiligheid langs de Maas is neergelegd in de Provinciale Omgevingsvisie en de uitwerking hiervan in het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027. De Provincie acteert hierin als middenbestuur en gebiedsregisseur. Veel van de verantwoordelijkheden inzake het waterveiligheidsbeleid liggen niet bij de Provincie, maar bij het Waterschap en het Rijk.

In 2025 heeft de Provincie Limburg samen met partners belangrijke stappen gezet in de hoogwaterveiligheidsprojecten. De zelfsluitende waterkering in Steyl is opgeleverd en in Arcen is het Waterschap Limburg van start gegaan met de realisatie van een zelfsluitende kering. Een project heeft vertraging opgelopen door een voorfinancieringsopgave en een ander project wegens een vergunningenkwestie. Daarnaast heeft de Provincie Limburg ook in 2025 geparticipeerd in het Programmabureau Delta Maas voor de regionale afstemming in de Maasvallei. Ook hebben wij bijgedragen aan het programma Ruimte voor de Rivier 2.0 (voorheen Integraal Riviermanagement (IRM)) via het Deltaprogramma Maas.

Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner, bevoegd gezag*

Kwaliteit

Conform de aanbevelingen uit het rapport (onderzoek in het kader van artikel 217a Provinciewet en artikel 5 van de provinciale Verordening Doelmatigheid en Doeltreffendheid Provincie Limburg 2020) 'Een mooie Maas, een veilige Maas', dat op 21 december 2023 is aangeboden aan Provinciale Staten, hebben wij gewerkt aan het versterken van de ruimtelijke kwaliteit van de diverse hoogwaterprojecten. De Provincie zet zoveel mogelijk in op rivierverruiming. In geval van dijkverbeteringen pleiten wij voor maatwerk en innovatieve oplossingen, zodat de negatieve impact van keringen op de omgevingskwaliteit zo beperkt mogelijk wordt gehouden. Een mooi voorbeeld hiervan was de oplevering in mei 2025 van de zelfsluitende waterkering in Steyl. Ook in Arcen is het Waterschap Limburg in 2025 begonnen met de aanleg van een zelfsluitende (onzichtbare) kering. De Provincie heeft in de hoogwaterprojecten geen trekkende rol.

In 2025 is, samen met het Rijk, gewerkt aan de verdere concretisering van het Programma Ruimte voor de Rivier 2.0 (IRM). De opgaven voor het toekomstbestendig maken van de rivieren (rivierbodembodemzorg en ruimte voor berging en afvoer) komen voort uit een aantal wettelijke opgaven (o.a. waterveiligheid en waterkwaliteit) en een aantal ambities (o.a. de opgave voor natuur vanuit de PAGW). De uitwerking hiervan moet in 2026 leiden tot concrete keuzes.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Het afgelopen jaar is in een aantal hoogwaterprojecten met een bredere gebiedsontwikkeling de nodige voortgang geboekt. Dit is gelukt ondanks de veelheid en complexiteit van de opgaven, alle belangen van verschillende partners die een rol spelen en de brede publieksparticipatie die hierbij wordt opgepakt. Deze voortgang is nodig om uiteindelijk te komen tot een hoogwaterveilige Maasvallei met een goede ruimtelijke kwaliteit. De complexiteit van de hoogwaterprojecten leidt ertoe dat niet altijd de voortgang kan worden geboekt die wenselijk is.

Het project Arcen is eind 2025 in uitvoering gegaan. De projecten Lob van Gennep en Ruimte voor de Maas bij Oeffelt hebben vertraging opgelopen door financiële en vergunningstechnische knelpunten, waarvoor in 2026 oplossingen worden nagestreefd. De projecten Thorn-Wessem, Baarlo-Hout-Blerick, Willem-Alexanderhaven en Groene Rivier Well bevonden zich afgelopen jaar in de planuitwerkingsfase en gaan in 2026 en 2027 in uitvoering. Verder liepen de projecten Zuidelijk Maasdal, Vierwaarden, Verlaging Dam Lateraalkanaal en Grensmaas conform planning.

Aanvullend hebben Gedeputeerde Staten het dijkverbeteringsplan voor Buggenum goedgekeurd. Daarnaast heeft de Provincie Limburg meegewerkt aan de totstandkoming van een alternatief, integraal plan voor dijken en logistieke kades in de Alexanderhaven bij Roermond. In 2025 is de uitvoering van het project dijkverbetering Belfeld verdergegaan en is de uitvoering van het project dijkverbetering Buggenum van start gegaan.

Verder is begin 2025 het definitieve Programma voor Ruimte voor de Rivier 2.0 (voorheen Integraal Riviermanagement) vastgesteld.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 1.3.2. Waterveiligheid Maas zijn in 2025 de lasten begroot op € 3,78 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 3,26 mln. Hierdoor ontstaat een voordelig verschil van € 0,51 mln. Dit verschil wordt grotendeels verklaard door:

- een voordeel van € 0,72 mln. door vertraging in het proces Oeffelt, veroorzaakt door gewijzigde jurisprudentie (december 2024) over “intern salderen” en het aanhouden van de vergunning Eigen Werken.

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 0,74 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

1.3.3. Bodemvitalisering

Omschrijving

De ambitie is om de bodemvitaliteit in Limburg te verbeteren. Bodemvitalisering is een langdurig proces dat vraagt om een structurele en cyclische aanpak voor duurzaam resultaat. In samenwerking met gemeenten, het Waterschap Limburg en de HAS green academy in Venlo is een uitvoeringsplan ‘Gezond fundament! Een vitale Limburgse bodem door organisch stofbeheer’ opgesteld. Dit plan is onderdeel van het beleidskader ‘Perspectief voor het Landelijk Gebied’. Het doel is om in 2027 beter inzicht te hebben in de kwaliteit van de Limburgse bodem, en via pilotprojecten, het organisch stofgehalte in de bodem te verhogen en kennis over effectieve maatregelen te vergroten.

Het project, dat sinds najaar 2024 in uitvoering is, richt zich op drie sporen:

1. Meten = weten: gericht op het verkrijgen van inzicht in de staat van de Limburgse bodem en de beschikbare groene grondstofstromen.
2. Pilotprojecten: gericht op het in de praktijk beproeven van locatiegerichte maatregelen voor verbetering van de bodemvitaliteit door organisch stofbeheer.
3. Kennisinstructuur: gericht op het ontwikkelen van een toegankelijke en robuuste structuur voor het delen en borgen van kennis en ervaring over bodemvitaliteit en -vitalisering.

Rol Provincie: *toetser, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner, bevoegd gezag*

Kwaliteit

- De uitvoering van het plan Bodemvitalisering verloopt conform planning.
- De pilotlocaties zijn geselecteerd op basis van de vastgestelde selectiecriteria.
- De kwantiteit, kwaliteit en gebruikswaarde van de (vrijkomende) reststromen nabij de pilotlocaties zijn in beeld gebracht met in achtneming van de huidige wet- en regelgeving.
- Op de pilotlocaties is een nulmeting uitgevoerd om de actuele bodemvitaliteit vast te stellen en is de eerste stap gezet met het aanbrengen van de groene reststromen.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Het verbeteren van bodemvitaliteit vraagt om een lange adem en overstijgt één bestuursperiode. De uitvoering van het plan verloopt cyclisch. In het najaar van 2025 is een nulmeting uitgevoerd die de actuele staat van de bodem en de eigenschappen van de groene grondstofstromen in kaart brengt. Vervolgens is de eerste stap gezet met het aanbrengen van de groene reststromen op de pilotlocaties. Het effect van deze interventie wordt beoordeeld met een vervolgmeting, waarna het advies kan worden bijgesteld en, indien nodig, een nieuwe interventie volgt. Deze cyclus wordt per pilotproject tot het najaar van 2027 meerdere keren doorlopen.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van product 1.3.3. Bodemvitalisering zijn in 2025 de lasten begroot op € 0,52 mln. De realisatie 2025 bedraagt € 0,50 mln. Hierdoor ontstaat een voordelig verschil van € 0,01 mln. (afgerond).

Om te voldoen aan onze verplichtingen en verdere uitvoering van bestaand beleid mogelijk te maken, wordt € 0,01 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen.

Geld (indicator)

Wat heeft het ons gekost?

Voor het behalen van de resultaten van programma 1 perspectief voor het landelijk gebied bedragen de lasten in 2025 € 98,93 mln. Dit is € 15,94 mln. lager dan de begroting 2025 na wijziging (€ 114,87 mln.). De belangrijkste oorzaken zijn:

- de uitvoering van diverse programmaonderdelen blijft achter op de planning waardoor SPUK middelen en de extra verkregen resultaatbestemmingsmiddelen van de jaarrekening 2024 moeten worden overgeboekt naar begrotingsjaar 2026. Dit wordt veroorzaakt doordat de zeer specifieke voorwaarden aan de middelen vaak lastig toepasbaar zijn, dat er bepaalde instrumenten nog niet voorhanden zijn, dat er op onderdelen nog geen bestuurlijke keuzes zijn gemaakt en dat projecten vaak een lange voorbereidingstijd vergen;
- de lastneming van subsidies, verplicht volgens het Besluit Begroting en verantwoording (BBV). Via de liquiditeitsbegrotingen, ingeleverd door de terreinbeherende organisaties, is gebleken dat een deel van het uitgekeerde subsidiebedragen nog niet tot besteding is gekomen. Dit heeft gevolgen voor de jaarrekening;
- de inschatting om in 2025 subsidieaanvragen voor regelingen te mogen ontvangen en te beschikken bleek te positief. De Provincie is hierbij vaak afhankelijk van (soms wisselende) planningen van subsidieaanvragers. Het gevolg hiervan is een onderuitputting in subsidieplafonds, die weliswaar doorlopen naar de begroting 2026.

Voor de verdere uitvoering van bestaand beleid wordt per saldo € 8,05 mln. overgeboekt naar 2026 e.v. via de overboekingsvoorstellen, zie hoofdstuk 'Doorwerking naar begroting 2026 - 2029'.

Het exploitatieresultaat 2025 van dit programma bedraagt negatief € 51,73 mln. Dat is € 6,75 mln. hoger dan begroot.

De financiële afwijkingen tussen de begroting en de realisatie bij de verschillende producten zijn toegelicht bij "Wat gaan we daarvoor doen?", onderdeel 'Geld'.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Lasten				
1 Perspectief voor het landelijk gebied				
1.1 Natuur en landschap				
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	37.935	37.860	34.987	2.873
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	48.996	50.858	40.967	9.891
1.1.3 Landschap	6.513	3.761	2.137	1.623
Totaal 1.1 Natuur en landschap	93.444	92.478	78.091	14.387
1.3 Water				
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	40.617	18.100	17.075	1.025
1.3.2 Waterveiligheid Maas	4.729	3.775	3.263	512
1.3.3 Bodemvitalisering	541	517	503	14
Totaal 1.3 Water	45.887	22.392	20.841	1.551
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	139.331	114.870	98.932	15.938
Totaal Lasten	139.331	114.870	98.932	15.938
Baten				
1 Perspectief voor het landelijk gebied				
1.1 Natuur en landschap				
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	1.715	6.323	6.174	149
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	13.255	24.502	16.020	8.481
1.1.3 Landschap	1.378	654	951	-297
Totaal 1.1 Natuur en landschap	16.347	31.479	23.145	8.334
1.3 Water				
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	29.631	13.972	14.807	-835
1.3.2 Waterveiligheid Maas	0	0	61	-61

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Totaal 1.3 Water	29.631	13.972	14.867	-895
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	45.978	45.451	38.012	7.439
Totaal Baten	45.978	45.451	38.012	7.439
Saldo van baten en lasten	-93.353	-69.419	-60.920	-8.499
Stortingen in reserves				
1 Perspectief voor het landelijk gebied				
1.1 Natuur en landschap				
1.1.3 Landschap	0	0	0	0
Totaal 1.1 Natuur en landschap	0	0	0	0
1.3 Water				
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	0	300	618	-318
1.3.2 Waterveiligheid Maas	0	1.135	1.135	0
Totaal 1.3 Water	0	1.435	1.753	-318
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	0	1.435	1.753	-318
Totaal Stortingen in reserves	0	1.435	1.753	-318
Onttrekkingen aan reserves				
1 Perspectief voor het landelijk gebied				
1.1 Natuur en landschap				
1.1.1 Natuur, biodiversiteit en fauna	5.152	4.951	4.444	507
1.1.2 Limburgs programma Landelijk Gebied	2.380	3.868	3.041	827
1.1.3 Landschap	570	335	345	-11
Totaal 1.1 Natuur en landschap	8.102	9.154	7.830	1.323
1.3 Water				
1.3.1 Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem	1.600	550	237	313
1.3.2 Waterveiligheid Maas	0	2.174	2.395	-221
1.3.3 Bodemvitalisering	525	500	486	14
Totaal 1.3 Water	2.125	3.224	3.118	107
Totaal 1 Perspectief voor het landelijk gebied	10.227	12.378	10.948	1.430

1. Perspectief voor het landelijk gebied

Exploitatie	Primitieve begroting 2025	Begroting na wijziging 2025	Realisatie 2025	Vershil begroting na wijziging en realisatie 2025
Totaal Onttrekkingen aan reserves	10.227	12.378	10.948	1.430
Saldo mutatie reserves	10.227	10.943	9.196	1.748
Gerealiseerd resultaat 2025	-83.126	-58.476	-51.725	-6.752

Verbonden partijen inzake Perspectief voor het landelijk gebied

Door de uitvoering van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV) en de Ruimte voor Ruimte (RvR) via RVR C.V. en de verbonden partijen Provincie Limburg Commandiet B.V. en RVR Beheer B.V., is inmiddels een ruimtelijke kwaliteitsverbetering van het Limburgse landelijk gebied gerealiseerd. Naar verwachting zal de terugverdienopgave door genoemde verbonden partijen in 2027 zijn gerealiseerd, hun activiteiten zijn thans in afbouw.

De Waterleiding Maatschappij Limburg (WML) beheert het leidingennetwerk en de drinkwatervoorziening in Limburg.